

Warszawa, 28 marca 2025 r.

Raport z działalności Rzecznika Funduszy Europejskich za 2024 rok

Spis treści

1. Skróty użyte w dokumencie	2
2. Podstawa prawna i cel raportu	4
3. Zakres raportu	4
4. Zakres i sposób działania Rzecznika Funduszy Europejskich	5
5. Działania Rzecznika FE wynikające z ustawy wdrożeniowej	6
5.1 Rozpatrywanie zgłoszeń.....	6
5.2 Okresowy przegląd procedur i raporty własne Rzecznika	14
5.3 Rekomendacje.....	14
6. Działania dodatkowe.....	26
6.1 Portal Głos beneficjenta.....	26
6.2 Współpraca z Rzecznikami Funduszy Europejskich właściwych dla RPO/IP	26
6.3 Spotkania Rzecznika ze zgłoszeniodawcami lub instytucjami.....	26
6.4 Inne aktywności Rzecznika Funduszy Europejskich, w tym inicjatywy własne	27
6.5 Raportowanie przypadków niezgodności operacji wspieranych z funduszy UE z zapisami KPP oraz KPON	27

1. Skróty użyte w dokumencie

CPPC	Centrum Projektów Polska Cyfrowa
FE	Fundusze Europejskie
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FENiKS	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko
FENG	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
FERC	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy
FEPW	Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
PTFE	Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
IK	Instytucja Koordynująca
IP	Instytucja Pośrednicząca
IW	Instytucja Wdrażająca
IZ	Instytucja Zarządzająca
KPP	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z dnia 30 marca 2010 (Dz.Urz.UE.C Nr 83, str. 389)
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
KPON	Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 (Dz.U. 2012 poz. 1169)
MFiPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NCBiR	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
POIR	Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój
POIS	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POWR	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
POPC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
POPW	Program Operacyjny Polska Wschodnia

POPT	Program Operacyjny Pomoc Techniczna
RFE	Rzecznik Funduszy Europejskich, o którym mowa w ustawie wdrożeniowej
RPO	Regionalne Programy Operacyjne
UE	Unia Europejska
UoD	Umowa o dofinansowanie
UP	Umowa Partnerstwa
WoD	Wniosek o dofinansowanie projektu
WoP	Wniosek o płatność

2. Podstawa prawna i cel raportu

Podstawą opracowania niniejszego *Raportu* są tzw. ustawy wdrożeniowe^{1,2}, wprowadzające mechanizmy koordynacji realizacji programów (operacyjnych) współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz zasady wdrażania środków polityki spójności. W szczególności zaś:

- Art. 14a ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020;
- Art. 14 Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027.

Zgodnie z przywołanymi przepisami, Rzecznik Funduszy Europejskich sporządza w terminie do 31 marca roczny raport ze swojej działalności za poprzedni rok i przedkłada go instytucjom zarządzającym, które zamieszczają go na swoich stronach internetowych.

Celem sporządzenia Raportu jest sprawozdanie z realizacji zadań Rzecznika oraz ocena wpływu jego działalności na realizację krajowych programów (operacyjnych).

3. Zakres raportu

Raport przedstawia opis oraz wyniki działań podjętych przez Rzecznika w okresie sprawozdawczym i zawiera:

- 1) zakres i sposób działania Rzecznika;
- 2) opis działań Rzecznika związanych z wykonywaniem zadań wynikających z ustawy wdrożeniowej, w tym informacje dotyczące:
  - rozpatrzonych zgłoszeń (liczba zgłoszeń, sposób ich rozpatrzenia);
  - przygotowanych i przekazanych do właściwych instytucji rekomendacji, w tym informacje na temat:
    - ✓ stanowiska właściwej instytucji do rekomendacji,
    - ✓ działań przewidywanych lub podjętych przez właściwą instytucję w celu ewentualnego wdrożenia rekomendacji,
    - ✓ postępu we wprowadzaniu przyjętych przez właściwą instytucję rekomendacji,
  - przeprowadzonych przeglądach procedur lub innych opracowań własnych Rzecznika;
- 3) podsumowanie działań dodatkowych realizowanych przez Zespół Rzecznika Funduszy Europejskich;

---

¹ Ustawa wdrożeniowa 2014-2020 – ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. 2017 poz. 1460 ze zm.)

² Ustawa wdrożeniowa 2021-2027 – ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. z 2022 r. poz. 1079)

- 4) informację nt. zgłoszeń z zakresu naruszeń Karty Praw Podstawowych w toku wydatkowania funduszy UE (w tym dane przekazane przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich).

4. Zakres i sposób działania Rzecznika Funduszy Europejskich

Rzecznik swoim działaniem obejmuje następujące krajowe programy (operacyjne) w ramach dwóch perspektyw finansowych:

- 2014-2020:
  - Infrastruktura i Środowisko
  - Wiedza, Edukacja, Rozwój
  - Inteligentny Rozwój
  - Polska Wschodnia
  - Polska Cyfrowa
  - Pomoc Techniczna
- 2021-2027:
  - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko
  - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
  - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
  - Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej
  - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy
  - Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

RFE wykonuje swoje zadania przy pomocy Zespołu Rzecznika Funduszy Europejskich, którego jest bezpośrednim przełożonym. Zespół liczy dwóch pracowników.

Rzecznik zapewnia możliwość kontaktu:

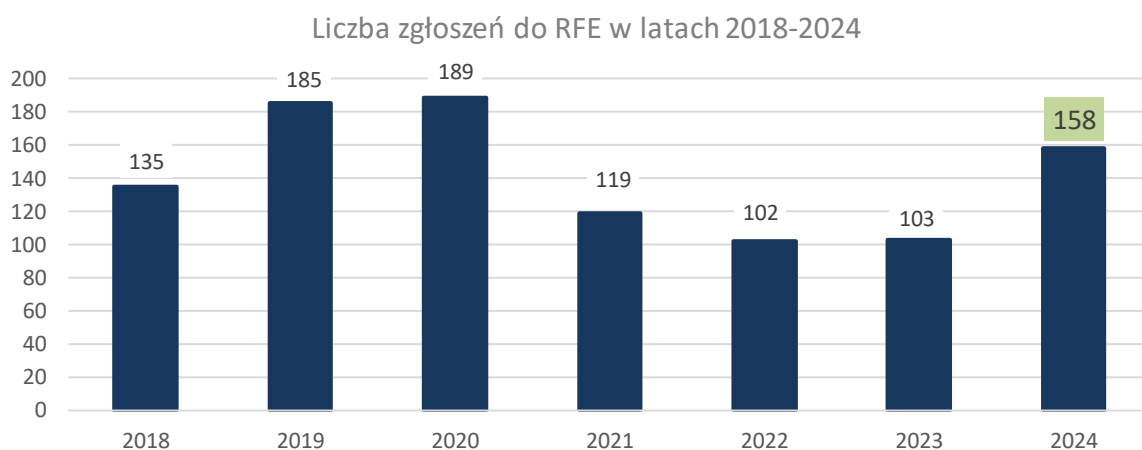
- **telefonicznego** – każdy z pracowników zespołu posiada indywidualny numer telefonu, pod którym możliwy jest z nim bezpośredni kontakt (zarówno z pracownikami Zespołu Rzecznika Funduszy Europejskich, jak i bezpośrednio z Rzecznikiem);
- **elektronicznego** – do obsługi zgłoszeń przeznaczony jest specjalny adres elektroniczny rzecznikfe@mfiipr.gov.pl, który może być obsługiwany jednocześnie przez wszystkich pracowników zespołu. Dodatkowo zgłoszeniodawcy mogą skorzystać z formularza kontaktowego zamieszczonego na portalu www.funduszeuropejskie.gov.pl;
- **pisemnego** – korespondencję do Rzecznika można kierować także na ogólny adres MFIPR: ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa (z dopiskiem „zgłoszenie do Rzecznika Funduszy Europejskich”);

- osobistego.

5. Działania Rzecznika FE wynikające z ustawy wdrożeniowej

5.1 Rozpatrywanie zgłoszeń

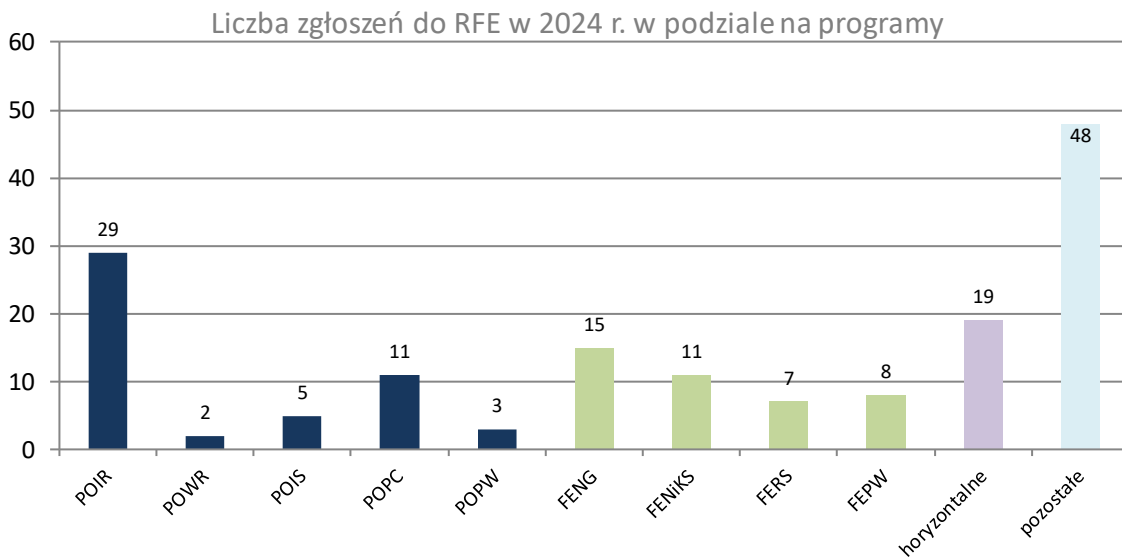
W okresie od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r. do RFE wpłynęło łącznie **158** zgłoszeń. Oznacza to, że w analizowanym okresie sprawozdawczym nastąpił ponad 50-cio procentowy wzrost otrzymanych spraw w porównaniu z latami 2023 czy 2022. Była to jednocześnie największa liczba zgłoszeń przekazanych do RFE od 2020 r.

Wzrost liczby zgłoszeń w ostatnim roku spowodowany był w dużej mierze uruchomieniem wielu konkursów i projektów perspektywy finansowej 2021-2027. To właśnie one stanowiły znaczną część analizowanych spraw. W porównaniu z rokiem 2023, liczba zgłoszeń dotyczących programów perspektywy finansowej 2021-2027 wzrosła prawie trzykrotnie. Dotyczyły one zarówno zagadnień związanych z realizowanymi programami, jak i zagadnień horyzontalnych dotyczących obecnej perspektywy finansowej.

Wśród zgłoszeń dotyczących programów perspektywy 2021-2027 najwięcej spraw dotyczyło programu FENG – 15 zgłoszeń. Pozostałe zgłoszenia dotyczyły FENIKS (11 spraw) oraz FEPW (8) i FERS (7). Nie odnotowano natomiast zgłoszeń dotyczących programów FEPC oraz PTFE.

Jednocześnie nadal sływały do Rzecznika FE w dość dużej liczbie zgłoszenia dotyczące zagadnień i nierozwiązanych problemów w projektach realizowanych w ramach poprzedniej perspektywy finansowej 2014-2020. Zdecydowanie największa liczba zgłoszeń dotyczyła kwestii związanych z wdrażaniem POIR. Ponadto odnotowano 11 zgłoszeń dotyczących POPC, 5 POIS, 3 POPW oraz dwie sprawy dotyczące POWR.

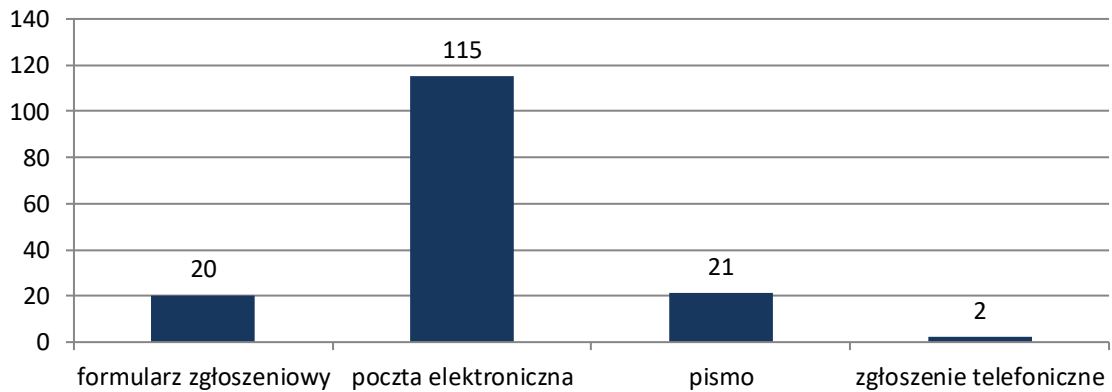
Znaczną liczbę zgłoszeń stanowiły w 2024 r. także zagadnienia horyzontalne (19 spraw). Pozostałe zgłoszenia dotyczyły m.in. problemów w programach regionalnych i KPO, a także udzielenia szczegółowych informacji dot. kwestii wdrożeniowych, projektowych i innych zagadnień związanych z funduszami europejskimi. Po analizie przypadków, większość tego typu zgłoszeń została przekazana do dalszego procedowania zgodnie z właściwością do odpowiednich RFE RPO lub innych instytucji. W przypadku części z nich, Rzecznik w ministerstwie współpracował ściśle przy analizie i rozstrzygnięciu danej sprawy.

Kanały wpływu zgłoszeń

Największa liczba zgłoszeń w 2024 r. wpłynęła do RFE za pośrednictwem **poczty elektronicznej** na adres rzecznikfe@mfi.pr.gov.pl (115). Za pomocą tradycyjnego pisma przekazano jedynie 21 spraw, a w 20 przypadkach zgłoszenia wpłynęły poprzez wypełnienie przeznaczonego do tego celu **formularza zgłoszeniowego** na stronie RFE.

Poczta elektroniczna od wielu lat stanowi najbardziej efektywny kanał kontaktu z Rzecznikiem. Największymi zaletami tego kanału kontaktowego wydaje się być wygoda, szybkość i brak sformalizowanej procedury przekazywania zgłoszeń. Ponadto droga elektroniczna pozwala na łatwe załączanie dodatkowych dokumentów czy korespondencji prowadzonej z innymi instytucjami, które najczęściej są niezbędne do przeprowadzenia kompleksowej analizy zgłoszonej sprawy.

Zgłoszenia do RFE wg kanału wpływu

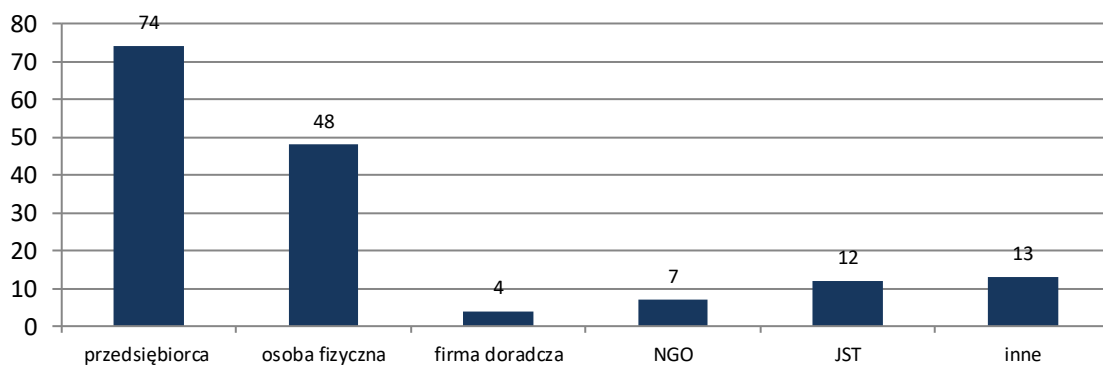

Liczba zgłoszeń według statusu nadawcy

W roku 2024 najliczniejszą grupą zgłoszeniodawców do RFE byli przedsiębiorcy, od których wpłynęło 78 zgłoszeń. Stanowi to wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem o ponad połowę. Drugą najliczniejszą grupę stanowiły osoby fizyczne, które skierowały do Rzecznika 48 spraw. Wśród zgłoszeń od osób fizycznych także nastąpił znaczny, ok. 50% wzrost liczby przestanych spraw w porównaniu z rokiem 2023. Natomiast łącznie zgłoszenia od przedsiębiorców i osób fizycznych stanowiły 77% analizowanych spraw.

Pozostałe zgłoszenia, kierowane były do RFE przez jednostki samorządu terytorialnego (12 zgłoszeń), organizacje pozarządowe (7 zgłoszeń) oraz firmy doradcze zajmujące się obsługą beneficjentów funduszy europejskich (4 zgłoszenia). Ponadto, 13 zgłoszeń zakwalifikowane zostało do kategorii *inne*, w której znalazły się pojedyncze zgłoszenia od pozostałych nadawców takich jak m.in. kancelarie prawne, regionalni Rzecznicy Funduszy Europejskich czy Lokalna Grupa Działania.

Liczba zgłoszeń wg statusu nadawcy

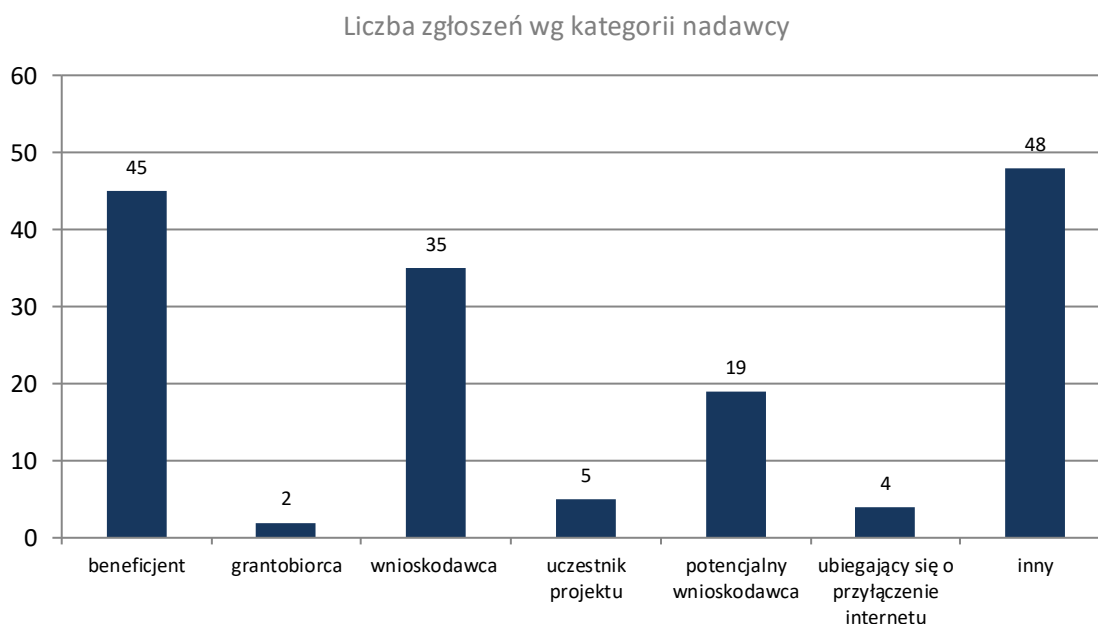

Liczba zgłoszeń wg kategorii nadawcy

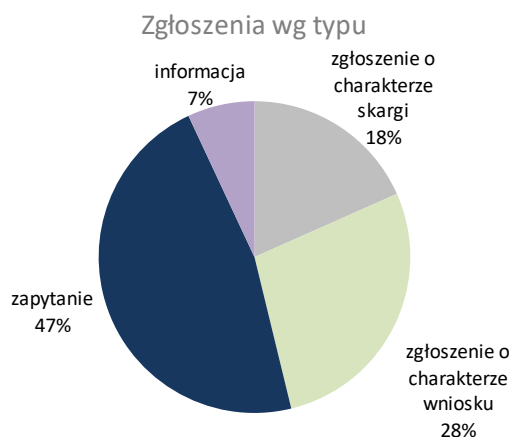
Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej zgłoszeń wpłynęło od beneficjentów (45 spraw) oraz wnioskodawców (19 spraw). Ponadto, wśród zgłoszeń w 2024 r. znaczną grupę stanowili także potencjalni wnioskodawcy, czyli podmioty planujące aplikowanie o dofinansowanie z funduszy europejskich (19 spraw).

Zdecydowanie mniejszą grupę zgłoszeniodawców stanowili w 2024 roku uczestnicy projektów (5 spraw), osoby ubiegające się o przyłączenie do internetu (4 sprawy) oraz grantobiorcy (2 sprawy). Pozostałe zgłoszenia (48) zostały zakwalifikowane do kategorii 'Inne'. Były to m.in. zgłoszenia od osób poszukujących dofinansowania, osób zainteresowanych KPO, oferentów w bazie konkurencyjności, wykonawców czy podwykonawców.

Typ sprawy

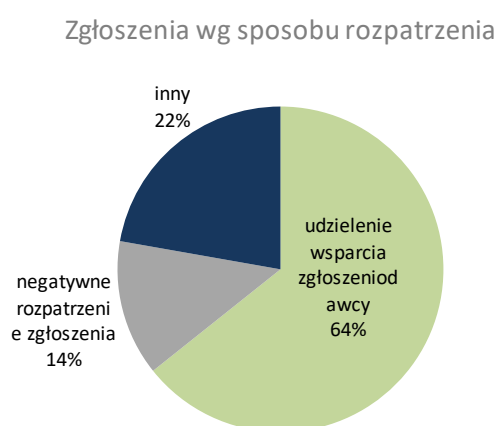
Ze względu na typ sprawy największy udział stanowiły w 2024 roku zgłoszenia o charakterze zapytania (46%). Zgłoszenia o charakterze wniosku stanowiły 29% zgłoszeń, natomiast zgłoszenia o charakterze skargi stanowiły 18% spraw. Pozostałe sprawy zakwalifikowane do kategorii *informacja dla RFE* stanowiły 7% zgłoszeń.

Sposób rozpatrzenia zgłoszeń³

W 2024 r. Rzecznik FE udzielił istotnego wsparcia niemal ⅓ zgłoszeniodawców (64%), którzy zwrócili się do niego z prośbą o pomoc. W grupie tej dużą część stanowiły sprawy wymagające udzielenia informacji oraz pomocy w zrozumieniu zasad i przepisów dotyczących wdrażania funduszy europejskich, a także wsparcie w komunikacji i kontaktach roboczych z instytucjami systemu wdrażania. Ponadto znaczna część spraw, które wymagały gruntownego rozpoznania argumentów i opinii zaangażowanych stron, została ostatecznie rozpatrzona całkowicie lub częściowo pozytywnie dla zgłoszeniodawców a interwencja Rzecznika FE w realny sposób spowodowała rozwiązanie zgłoszonego problemu.

Z kolei w 14% zgłoszonych spraw rezultat analizy i interwencji RFE był negatywny dla zgłoszeniodawców. Pozostałe 22% zgłoszeń stanowiły przypadki ogólne, w tym w formie wniosków, pozostające do wykorzystania RFE w przypadku formułowania i wydawania stosownych rekomendacji.

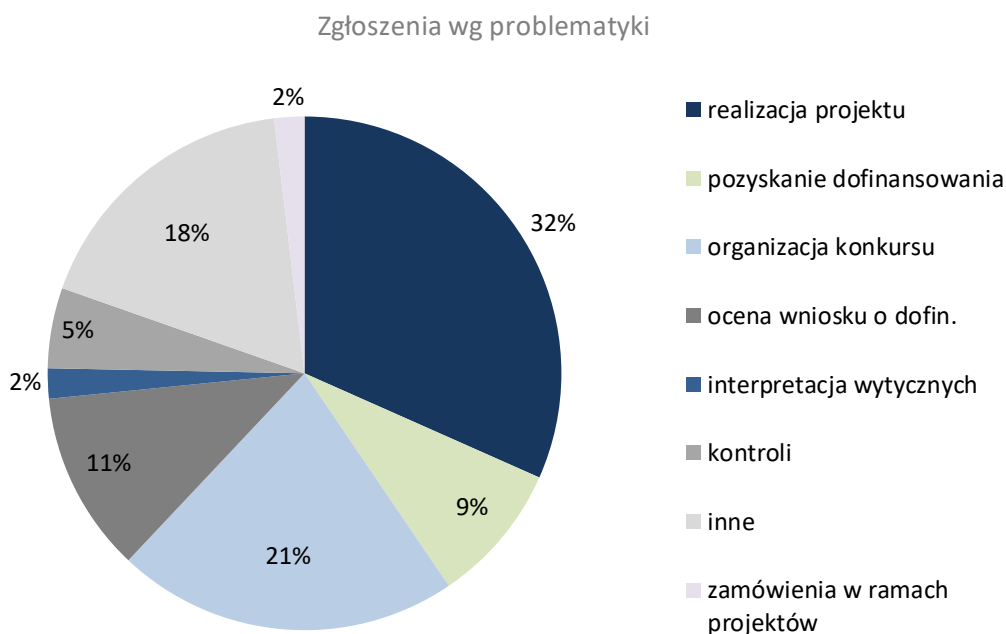
³ Uwzględniono jedynie sprawy ostatecznie rozpatrzone przez RFE (bez przekierowanych do regionalnych RFE i innych instytucji).

Problematyka zgłoszeń

Ze względu na problematykę wpływających zgłoszeń, podobnie jak w latach ubiegłych najwięcej spraw wpływających do Rzecznika Funduszy Europejskich dotyczyło realizacji projektów. Stanowiły one 32% zgłoszeń.

Kolejne kategorie zagadnień poruszanych w zgłoszeniach do RFE w 2024 r. to kwestie związane z organizacją konkursów (21%) oraz oceną wniosku o dofinansowanie (11%). Pozostałe zgłoszenia dotyczyły możliwości pozyskania dofinansowania (9%), kwestii związanych z kontrolą projektów (5%) oraz interpretacji przepisów i wytycznych (2%) czy też zamówień w ramach projektów (2%).

Ponadto około 18% spraw zostało sklasyfikowane jako *inne*. Dotyczyły one m.in. kwalifikowalności wydatków, Bazy Usług Rozwojowych, podpisu elektronicznego, okresu trwałości projektu, ewaluacji czy też zagadnień związanych z Kartą Praw Podstawowych oraz KPO.

Zgłoszenia do RFE w 2024 r. – przykłady pozytywnych rozwiązań

Wsparcie beneficjentów w dialogu prowadzonym z instytucjami systemu wdrażania

1. Do Rzecznika FE wpłynęło zgłoszenie od jednej z firm doradczych z prośbą o przeprowadzenie analizy zapisów umowy o dofinansowanie w ramach jednego z konkursów FENG. W opinii zgłoszeniodawcy zapisy poprzednich edycji analogicznego konkursu były dużo korzystniejsze dla beneficjentów, niż zaproponowane w obecnym okresie programowania. W szczególności chodziło o zapis uniemożliwiający przesunięcie środków z zaliczki na wydatki poniesione w trakcie oczekiwania przez beneficjenta na jej wypłatę przez instytucję pośredniczącą.

W wyniku analizy przedmiotowego zagadnienia RFE zarekomendował IZ FENG dokonanie odpowiednich zmian w obowiązujących wzorach umów w ścieżce SMART programu FENG,

które umożliwiłyby beneficjentom wydatkowanie zaliczki na pokrycie kosztów kwalifikowalnych poniesionych przed jej otrzymaniem, ale już po złożeniu wniosku zaliczkowego, tj. w trakcie oczekiwania na jej wypłatę. Zmiana ta byłaby szczególnie istotna dla beneficjenta, gdyż w przypadku oczekiwania na wypłatę zaliczki często przez kilka miesięcy, konieczne jest ponoszenie znacznych wydatków z własnych środków beneficjenta, np. na comiesięczne wynagrodzenia personelu badawczego.

Rekomendacja RFE została wdrożona przez IZ FENG, która zapewniła o stosownych zmianach zapisów w ramach aktualnego konkursu oraz zapewniła, że zaktualizowane zapisy umów będą obowiązywały w umowach podpisywanych przez IP.

2. Do Rzecznika FE zwrócił się jeden z beneficjentów POPW z prośbą o wsparcie w dialogu z instytucją pośredniczącą. Przedmiotem zgłoszenia były trudności w rozliczeniu projektu, które obejmowały m. in. konieczność wprowadzenia do projektu kluczowych zmian, warunkujących jego końcowe rozliczenie oraz wyjaśnienie rozbieżności w wartości stawki wynagrodzenia przewidzianego dla określonego stanowiska w projekcie, wskazanej w częściach: opisowej i budżetowej wniosku o dofinansowanie. W opinii beneficjenta w toku realizacji projektu pojawiła się konieczność podjęcia zmian w zaplanowanych i zatwierdzonych wcześniej poziomach wskaźników projektu. Dodatkowo zaszła potrzeba wyjaśnienia nieścisłości w zakresie uznania przez instytucję części wynagrodzenia personelu projektu za niekwalifikowalną.

Identyfikując trudności w kontaktach z instytucją, beneficjent zwrócił się do Rzecznika Funduszy Europejskich z prośbą o udział w spotkaniu roboczym pomiędzy nim a IP. W tej sytuacji RFE podjął się mediacji. Po przeprowadzonej dyskusji oraz po sformułowaniu wniosków przez każdą ze stron, Rzecznik Funduszy Europejskich dodatkowo wzmocnił stanowisko zgłoszeniodawcy, potwierdzając zasadność ponownej analizy sytuacji, z uwzględnieniem przez IP dodatkowych wyjaśnień złożonych przez beneficjenta.

Ostatecznie, w wyniku całego procesu, IP podpisała z beneficjentem aneks do umowy, który umożliwił rozliczenie projektu. Instytucja uwzględniła także częściowo argumenty beneficjenta i zwiększyła stawkę do uśrednionego wynagrodzenia dla stanowiska w projekcie, które było kwestią sporną w toku weryfikacji wniosku o płatność. Interwencja Rzecznika pomogła w zakończeniu projektu z sukcesem i korzyścią zarówno dla celów POPW, jaki beneficjenta.

Pomoc uczestnikom projektów/grantobiorcom

1. Do Rzecznika FE wpłynęło zgłoszenie dotyczące zapisu w *Podręczniku wnioskodawcy i beneficjenta FE na lata 2021-2027 w zakresie informacji i promocji*, dotyczące obowiązku oznaczania tzw. mieszkań treningowych i wspomaganych. W szczególności chodziło o obowiązek umieszczania plakatów lub tablic informacyjnych przy wejściach do budynków lub mieszkań, gdzie realizowane są usługi społeczne łączące mieszkanie jako miejsce pobytu z pracą specjalistów (trenerów, terapeutów, opiekunów, asystentów, itp.). W miejscach tych osoby z różnych grup w trudnej sytuacji (np. osoby w kryzysie bezdomności, z niepełnosprawnościami intelektualnymi, doświadczające przemocy)

nabywają kompetencje do samodzielnego życia lub otrzymują tam wsparcie pozwalające im na niezależne życie. W opinii zgłoszeniodawcy zapisy *Podręcznika* w przypadku obowiązku oznaczania mieszkań treningowych i wspomaganych, w niektórych sytuacjach mogą mieć charakter stygmatyzujący i dyskryminujący, a w skrajnych przypadkach mogą także zagrażać bezpieczeństwu osób w nich przebywających.

W wyniku analizy zgłoszenia, Rzecznik FE wydał rekomendację instytucji koordynującej UP w obszarze informacji i promocji, dotyczącą konieczności dokonania zmiany zapisów *Podręcznika wnioskodawcy i beneficjenta Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 w zakresie informacji i promocji*, poprzez wprowadzenie w nim odpowiedniego komentarza, informującego o tym, że umieszczenie tablicy lub plakatu informacyjnego nie jest obowiązkowe w sytuacji, gdy może stygmatyzować, dyskryminować lub narażać bezpieczeństwo osób, korzystających ze wsparcia UE. Rekomendacja ta została wdrożona podczas kolejnej aktualizacji *Podręcznika*.

2. Rzecznika Funduszy Europejskich poinformowano o podejrzeniu stosowania przez jedną z uczelni wyższych dyskryminacji wobec osób z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu znacznym. Zgłoszeniodawca poinformował, że w jego opinii uchwała uczelni ws. ustalenia warunków i trybu rekrutacji na studia oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów w roku akademickim 2025/2026 zawiera postanowienia dyskryminujące osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Uważał, że warunek wykluczający przyjęcie na studia na wybranych kierunkach, osób o stwierdzonej niepełnosprawności w stopniu znacznym budzi wątpliwości w zakresie równego traktowania wszystkich kandydatów.

Zgodnie z *Procedurą służącą do włączania zapisów postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (KPON) do praktyki wdrażania programów*, stanowiącej załącznik do wytycznych równościowych, jako adresat informacji o potencjalnych problemach, nieprawidłowościach lub błędach związanych ze stosowaniem przepisów KPON w związku z realizacją projektu, Rzecznik Funduszy Europejskich był zobowiązany przekazać ją do właściwego podmiotu (w tym przypadku IP, jako instytucji podpisującej UoD ze wskazaną uczelnią). Sygnał przekazano według właściwości do NCBiR, które uwzględniło zgłoszenie i stwierdziło niezgodność działań Wnioskodawcy z KPON.

Po tym jak instytucja poinformowała Rzecznika o potwierdzeniu wystąpienia ww. niezgodności, RFE rekomendował, aby przed podpisaniem umowy o dofinansowanie instytucja pośrednicząca zobowiązała wnioskodawcę do usunięcia dyskryminacyjnych zapisów z uchwały podjętej przez senat uczelni. W wyniku działań podjętych przez NCBiR po rekomendacji Rzecznika, uczelnia uchyliła zapisy o charakterze dyskryminującym osoby z niepełnosprawnością i niezgodne z zapisami *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*.

5.2 Okresowy przegląd procedur i raporty własne Rzecznika

W latach 2023-2024 Rzecznik Funduszy Europejskich jako członek Podkomitetu ds. zasady partnerstwa koordynował prace konsultacyjne w ramach grupy roboczej ds. zlecenia wykonania ekspertyzy dotyczącej ewentualnych nierówności stron w umowach o dofinansowanie projektu.

W grudniu 2023 r. we współpracy z RFE przygotowano szczegółowy opis zamówienia pod nazwą *Ekspertyza dotycząca równości stron oraz obciążeń administracyjnych w umowach o dofinansowanie w wybranych krajowych i regionalnych programach perspektywy finansowej 2021-2027*. Ekspertyza została ostatecznie zlecona do wykonania przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych i sporządzona 30 kwietnia 2024 r. przez wybranego wykonawcę.

Wyniki Ekspertyzy wykonanej przez jedną z kancelarii prawnych wskazały na możliwość wystąpienia w wybranych zapisach umownych nierówności pomiędzy stronami umów a także wskazały zapisy, mogące powodować nadmierne obciążenia administracyjne beneficjentów. Szczegółowe informacje na ten temat zostały zawarte w załączniku do Ekspertyzy pod nazwą *Identyfikacja wybranych zapisów umownych, w których występują nierówności pomiędzy stronami umów i nadmierne obciążenia administracyjne beneficjentów*.

W związku ze wskazanymi w ww. załączniku propozycjami eliminacji z umów o dofinansowanie zapisów mogących potencjalnie wskazywać na nierówności pomiędzy stronami lub nadmierne obciążenie beneficjentów, Rzecznik Funduszy Europejskich w ramach Podkomitetu ds. zasady partnerstwa zadeklarował przeprowadzenie konsultacji ww. zagadnień, zidentyfikowanych w Ekspertyzie, z instytucjami zarządzającymi programami krajowymi oraz z instytucją koordynującą umowę partnerstwa oraz Departamentem Prawnym MFiPR.

Rzecznik FE podczas tych konsultacji przedstawił również swoje propozycje rekomendacji oraz wskazał zagadnienia wymagające szerszej dyskusji w zakresie możliwości ich zastosowania lub dokonania zmian w treści umów.

Wynikiem przeprowadzonych konsultacji był przygotowany przez RFE dokument pod nazwą *Zbiorcza analiza uwag w zakresie nierówności pomiędzy stronami umów o dofinansowanie*. Prezentacja przygotowanego opracowania miała miejsce w trakcie VII posiedzenia Podkomitetu ds. rozwoju partnerstwa na lata 2021-2027 w dniu 3 grudnia 2024 r. w Warszawie.

Dodatkowo RFE poddał pod dyskusję jej wyniki podczas zorganizowanego 9 grudnia 2024 r. w Warszawie spotkania z regionalnym Rzecznikami Funduszy Europejskich.

Końcowym efektem opisanych wyżej działań było przygotowanie przez RFE zestawienia przykładów dobrych praktyk, możliwych do zastosowania w zapisach umownych, które umożliwiłyby eliminację części wskazanych w Ekspertyzie potencjalnych nierówności i obciążeń administracyjnych.

5.3 Rekomendacje

W 2024 roku wydano łącznie **14 rekomendacji**. Wszystkie sformułowano na podstawie indywidualnych zgłoszeń, wpływających do biura Rzecznika Funduszy Europejskich.

Rekomendacja 1

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: NCBiR

Data wydania rekomendacji: 27 lutego 2024 r.

Rzecznik rekomendował instytucji pilne rozstrzygnięcie protestu dotyczącego oceny wniosku o dofinansowanie złożonego w ramach FENG. Rekomendował także konieczność monitorowania wszystkich wniosków przekazanych do oceny przez ekspertów w taki sposób, aby procedowanie oceny wniosków o dofinansowanie nie naruszało terminów oceny, wynikających z ustawy wdrożeniowej.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: sformułowano ją w wyniku zgłoszenia indywidualnego, w którym zasygnalizowano przekroczenie ustawowego terminu na rozpatrzenie protestu (pomimo upływu terminu wskazanego w art. 68 ustawy wdrożeniowej 2021–2027, zgłoszeniodawca nie otrzymał rozstrzygnięcia protestu).

Po upływie ustawowego terminu, instytucja poinformowała wnioskodawcę o dalszym wydłużeniu czasu na rozpatrzenie protestu, o kolejnych 30 dni. Jednocześnie nie wskazano podstawy prawnej. Przytoczono jedynie wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie, mówiący że (...) *termin na załatwienie protestu jest terminem instrukcyjnym, co z kolei sprawia, że jego niedochowanie nie pociąga za sobą skutków związanych bezpośrednio z merytorycznym załatwieniem sprawy.* Nie znajdując uzasadnienia dla takiego działania, Rzecznik FE sformułował rekomendację.

Stanowisko właściwej instytucji: Rekomendacja została wdrożona. IP niezwłocznie przekazała wnioskodawcy rozstrzygnięcia protestu. Opóźnienie wytłumaczono niewystarczającymi zasobami osobowymi do obsługi złożonych protestów, czasochłonnością procesu oraz realizacją zadań i celów związanych z oceną w kolejnych naborach.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: Instytucja zapewniła, że przeprowadza procedurę odwoławczą w miarę możliwości kadrowych, zapewniając równoległe prowadzenie oceny konkursów, jak i rozpatrywanie protestów. Wskazano działania, które docelowo mają przyczynić się do minimalizacji ryzyka powstania opóźnień w rozpatrywaniu protestów lub ograniczenia negatywnych skutków związanych z tym procesem.

Rekomendacja 2

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: Instytucja Zarządzająca POPC

Data wydania rekomendacji: 18 marca 2024 r.

Rzecznik sformułował rekomendację w zakresie działania Operatora projektu „Cyfrowa Gmina”, finansowanego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. Zwrócił się o analizę sposobu działania Operatora projektu oraz poprosił o stanowisko instytucji zarządzającej w zakresie odstąpienia przez Operatora od obciążania grantobiorcy odsetkami z tytułu zapłaconego podatku VAT z rachunku grantu. Rzecznik zasugerował także przeprowadzenie audytu/monitoringu realizacji zadań powierzonych Operatorowi projektu.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: w wyniku analizy indywidualnego zgłoszenia, które wpłynęło do Rzecznika FE.

Problem przedstawiony przez zgłoszeniodawcę dotyczył sposobu końcowego rozliczenia projektu grantowego „Cyfrowa Gmina”. Przystępując do projektu, gmina zakładała, że VAT będzie kosztem kwalifikowalnym. Tak też w początkowej fazie realizacji rozliczała grant. Biorąc jednak pod uwagę, że gmina wykonuje zarówno czynności opodatkowane, jak i zwolnione (tj. dzieli wydatki dotyczące sprzedaży opodatkowanej oraz sprzedaży zwolnionej) – zachodzi potrzeba ustalania wskaźnika proporcji VAT. W toku realizacji projektu okazało się więc, że zaszła potrzeba podjęcia decyzji o niekwalifikowalności podatku VAT. Tym samym ostatecznie grant został rozliczony po kwotach netto, a różnica (obejmująca wartość podatku VAT) została zwrócona. Zwrot różnicy dofinansowania został dokonany przez gminę na podstawie zapisów umowy o powierzenie grantu. Pomimo tego, że umowa dopuszczała możliwość zmiany sposobu rozliczania podatku w toku realizacji projektu, operator projektu obciążył grantobiorcę odsetkami od części podatku VAT od dnia przekazania środków do dnia zwrotu niewykorzystanego dofinansowania.

Po analizie przedstawionej sytuacji, Rzecznik uznał działanie gminy za prawidłowe oraz stwierdził brak podstawy do obciążania jej odsetkami. Dodatkowo, biorąc pod uwagę, że było to już kolejne zastrzeżenie dotyczące jakości obsługi przez Operatora projektu, Rzecznik zdecydował się przekazać swoje spostrzeżenia do Instytucji Zarządzającej program operacyjny. W swoich rekomendacjach RFE zwrócił także uwagę na problemy systemowe:

- utrudniony kontakt z Operatorem. Nie ma możliwości rozmów telefonicznych z pracownikami – jedyną formą kontaktu to korespondencja przez aplikację do obsługi wniosków;
- wiadomości w generatorze wniosków, kierowane do grantobiorców, zawierają nieprecyzyjne uwagi, zdarza się, że bez podstawy prawnej lub przepisów, do których grantobiorca powinien się odnieść;
- udzielanie przez pracowników Operatora błędnych informacji, które narażają grantobiorców na korekty finansowe;
- poważne opóźnienia w przekazywaniu formalnych wezwań do zwrotu środków lub ich nieskuteczne dostarczenie.

Stanowisko właściwej instytucji: Rekomendacja została wdrożona częściowo. IZ podtrzymała stanowisko Centrum Projektów Polska Cyfrowa (beneficjenta projektu „Cyfrowa Gmina”), że podatek VAT, który grantobiorca rozliczył nieprawidłowo powinien podlegać zwrotowi wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia przekazania środków do dnia zwrotu. Wskazała również na brak możliwości wnioskowania o umorzenie odsetek.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: Niezależnie od powyższego, IZ zleciła CPPC przeprowadzenie autokontroli i przeglądu wybranych wniosków. Miało to na celu ocenę sposobu obsługi projektu i grantobiorców przez Operatora.

Rekomendacja 3

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: PARP

Data wydania rekomendacji: 24 kwietnia 2024 r.

Rekomendowano zmianę terminu Panelu ekspertów oceniającego wnioski o dofinansowanie, złożone w ramach jednego z naborów FENG.

Działanie w wyniku, którego sformułowano rekomendację: sformułowano ją w wyniku zgłoszenia indywidualnego. Wnioskodawca zasygnalizował, że posiedzenie Panelu Ekspertów dla złożonego przez niego wniosku, zaplanowano na dzień 6 maja 2024 r.

Zgodnie z Regulaminem wyboru projektów, 5 dni przed planowanym terminem spotkania mają zostać udostępnione wstępne uwagi ekspertów. W przypadku zgłoszeniodawcy uwagi do WoD będą aktywne w systemie w okresie 1 – 5 maja 2024. W związku z powyższym wnioskodawca zwrócił się do PARP z prośbą o uznanie sytuacji nagromadzenia dni wolnych od pracy za wyjątkową i przesunięcie wyznaczonego terminu. Instytucja pośrednicząca nie uznała argumentów wnioskodawcy.

Po analizie sytuacji RFE stwierdził, że wyznaczając terminy Paneli Ekspertów, a co za tym idzie także okres przygotowania do tych spotkań dla wnioskodawców, należy uszanować czas każdej ze stron. Należy mieć na względzie, że w opisanym przypadku pięciodniowy okres poprzedzający panel to jedynie jeden dzień roboczy. W dodatku jest to 2 maja, który zwyczajowo (w zależności od pracodawcy) jest dniem wolnym od pracy lub dniem, w którym odnotowuje się dużą absencję pracowników. W opinii Rzecznika FE może być to postrzegane jako nierówność traktowania stron postępowania, jak i samych wnioskodawców.

Rzecznik podzielił opinię wnioskodawcy, że „Równe traktowanie (...) polega na stworzeniu dla wszystkich wnioskodawców takiej samej możliwości uczestniczenia we wszystkich etapach oceny...”. W tym przypadku, równego traktowania nie powinno postrzegać się jako udostępnienia w systemie uwag z takim samym wyprzedzeniem. Jeżeli wskazuje się, że są to dni kalendarzowe, należy ocenić czy w danym okresie większość z nich, to nie dni wolne od pracy.

Dlatego rekomendowano dodatkowo, aby IP rozważyła czy w dniach 6 i 7 maja 2024. powinny odbywać się panele. Wnioskodawcy mają bowiem odpowiednio 1-2 dni robocze na przygotowanie stanowiska do wstępnych uwag. W celu zachowania równego traktowania wnioskodawców, zaproponował uzgodnienie z wnioskodawcami, którym wyznaczono panel na ww. dni – możliwość przygotowania się do spotkania.

Stanowisko właściwej instytucji: Rekomendacji nie wdrożono. Instytucja Pośrednicząca podtrzymała swoją decyzję o przeprowadzeniu spotkań z ekspertami w dniach 6 i 7 maja br. PARP potwierdziła swoje stanowisko, że m. in. nagromadzenie dni wolnych od pracy nie może być uznane za zdarzenia losowe i nie stanowi podstawy do przesunięcia terminu Panelu.

Zgodnie z wyjaśnieniami instytucji, na wskazane dni zaplanowano ponad 100 spotkań panelowych i wg PARP ich przesunięcie zagrażałoby dochowaniu terminu oceny określonego w Regulaminie. Byłoby też bardzo trudne z przyczyn organizacyjnych.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: brak

Rekomendacja 4

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: NCBiR

Data wydania rekomendacji: 23 maja 2024 r.

Rekomendowano ponowną analizę sytuacji beneficjenta i zaistniałych okoliczności, które stanowiły podstawę do rozwiązania z nim umowy o dofinansowanie w trybie natychmiastowym.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: sformułowano ją w wyniku zgłoszenia indywidualnego. Beneficjent zwrócił się do Rzecznika z prośbą o analizę sytuacji oraz pomoc w wypracowaniu rozwiązania, które nie obligowałoby go do zwrotu całości otrzymanego dofinansowania wraz z odsetkami.

Podczas realizacji projektu zespół beneficjenta poddał w wątpliwość celowość dalszej realizacji projektu. W związku z problemami w osiągnięciu stosownych rezultatów w ramach etapu drugiego, wyrażono konieczność wydłużenia czasu realizacji projektu. W związku z tym złożono stosowny wniosek do NCBiR. W międzyczasie prowadzono z IP także korespondencję ws. oceny raportu okresowego.

Długi okres oczekiwania na stanowisko instytucji w obydwu kwestiach oraz fakt, że wcześniejszy raport okresowy został oceniony pozytywnie, a cztery wcześniejsze WoP zatwierdzone były dla beneficjenta bodźcem do próby uratowania projektu i jego dalszej realizacji.

Niestety finalnie w oparciu o wnioski ekspertów oceniających raport okresowy nr 2, NCBiR podjęło decyzję o konieczności rozwiązania z beneficjentem umowy o dofinansowanie ze skutkiem natychmiastowym. Wiązało się to z koniecznością zwrotu przez niego całości otrzymanego dofinansowania wraz z odsetkami.

W opinii RFE przy określaniu podstawy prawnej rozwiązania UoD należy wziąć pod uwagę wszystkie zaistniałe okoliczności, w tym fakt, że Beneficjent oczekiwał na stanowisko IP w zakresie możliwości wydłużenia realizacji projektu. Dlatego Rzecznik rekomendował ponowną analizę sytuacji beneficjenta i zmianę kwalifikacji podstawy prawnej rozwiązania umowy na taką, która pozwoli beneficjentowi na proporcjonalne rozliczenie projektu, bez konieczności zwrotu całości środków wraz z odsetkami.

Stanowisko właściwej instytucji: Rekomendacja została wdrożona częściowo. Dokonano ponownej analizy zaistniałych okoliczności, jednak instytucja podtrzymała swoje dotychczasowe stanowisko. Ocena Raportu okresowego nr 2, przeprowadzona przez dwóch niezależnych ekspertów nie pozwoliła uznać kontynuowania projektu za zasadne, o czym beneficjent został poinformowany pisemnie.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: Z uwagi na przedstawione przez Rzecznika wątpliwości co do właściwego uzasadnienia przez NCBiR rozwiązania umowy, IP sformułowała zapytanie w tym zakresie do IZ POIR. Instytucja Zarządzająca potwierdziła, że w tej sytuacji faktycznie zaszły przesłanki do rozwiązania umowy ze skutkiem natychmiastowym, co wiąże się z wezwaniem do zwrotu całości otrzymanego przez Beneficjenta dofinansowania wraz z odsetkami.

Rekomendacja 5

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: PARP

Data wydania rekomendacji: 10 sierpnia 2024 r.

Rekomendowano, aby dokumentacja konkursowa zawierała stosowną informację o ograniczeniach kwotowych niektórych elektronicznych podpisów kwalifikowalnych stosowanych przy podpisywaniu umów o dofinansowanie

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: na podstawie zgłoszenia indywidualnego.

Do Rzecznika wpłynęło zgłoszenie sygnalizujące problem z uznawalnością podpisów elektronicznych kwalifikowanych przez PARP na etapie zawierania umów o dofinansowanie z beneficjentami, w szczególności w ramach działania FEPW.01.01.

PARP odmówiła uznania dokumentu podpisanego za pomocą podpisu elektronicznego kwalifikowanego mSzafir jako dokumentu skutecznie podpisanego, wskazując jednocześnie albo na konieczność podpisania umowy o dofinansowanie podpisem z innym certyfikatem, albo podpisania umowy w formie papierowej.

W opinii zgłoszeniodawcy jest to niezrozumiałe, gdyż na etapie komunikacji w konkursie i w dokumentacji konkursowej wskazuje się wyłącznie formę elektroniczną oraz nie podaje się listy dopuszczonych podpisów kwalifikowanych.

IP poinformowała, że ze względu na ograniczenie ubezpieczenia podpisu do kwoty 10 000 PLN, co było kwotą niższą niż wartość umowy, nie ma możliwości użycia podpisu mSzafir i nie wyraziła zgody na jego zastosowanie. W opinii IP kwestia nieuznawania certyfikatu z ograniczeniem kwotowym, jest uregulowana w odpowiedniej procedurze, zatwierdzonej przez Instytucję Zarządzającą FEPW i Instytucję Zarządzającą FENG. Zgodnie z treścią tej procedury, jeżeli kwota limitu transakcji, którą można potwierdzić za pomocą certyfikatu zdefiniowana przy podpisie osoby reprezentującej wnioskodawcę jest niższa, niż wartość umowy, należy poprosić wnioskodawcę o wskazanie innej osoby właściwej do podpisania umowy.

Biorąc pod uwagę powyższe, Rzecznik wydał rekomendację, aby w trakcie kolejnych naborów dokumentacja konkursowa zawierała stosowną informację o ograniczeniach dotyczących podpisów elektronicznych. W opinii Rzecznika w dokumentacji konkursowej powinien znaleźć się zapis o tym, że jeżeli kwota limitu transakcji, którą można potwierdzić za pomocą certyfikatu zdefiniowana przy podpisie osoby reprezentującej wnioskodawcę jest niższa, niż wartość umowy to wnioskodawca powinien wskazać inną osobę, właściwą do podpisania umowy lub powinien podpisać umowę za pomocą innego kwalifikowanego podpisu elektronicznego nie posiadającego ww. ograniczeń.

Stanowisko właściwej instytucji: do wdrożenia podczas przyszłych naborów

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: do monitoringu podczas kolejnych naborów

Rekomendacja 6

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: PARP

Data wydania rekomendacji: 10 sierpnia 2024 r.

Rekomendowano odpowiednie rozbudowanie sekcji FAQ na stronie naborów oraz usprawnienie działania infolinii, aby umożliwić przedsiębiorcom bardziej precyzyjne przygotowanie wniosków o dofinansowanie.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: na podstawie zgłoszenia indywidualnego.

W opinii zgłoszeniodawcy (wnioskodawcy w konkursie FEPW.01.04 Wzornictwo w MŚP) zapisy dokumentacji konkursowej dotyczące kluczowych kryteriów w tegorocznym naborze pozostały niejasne. Zestawiając uwagi ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie z dokumentacją konkursową, zgłoszeniodawca zwrócił uwagę na nieścisłości w zakresie:

- braku dokładnego wyszczególnienia w Regulaminie wyboru projektów, jakiego rodzaju wykształcenie (kierunki studiów) będą ocenione pozytywnie w kontekście wymagań dla projektanta realizującego audyt i sporządzającego strategię wzorniczą;
- niesprecyzowania w dokumentacji konkursowej katalogu usług z kategorii „niezbędnych do wdrożenia strategii wzorniczej”. W opinii zgłoszeniodawcy nie wiadomo jakie usługi mogą być dofinansowane a jakie nie;
- niesprecyzowania w Regulaminie wyboru projektów jaki procent kosztów kwalifikowalnych wskazanych we wniosku o dofinansowanie powinny stanowić usługi doradcze oraz czy stosunek wydatków inwestycyjnych do usług doradczych może wpływać na ocenę wniosku w zakresie jego zgodności z celem i zakresem działania;
- niewskazania w Regulaminie wyboru projektów limitu środków przeznaczonych na zakup środków trwałych.

Dodatkowo zgłoszeniodawca zarzucił, że PARP zwlekała z udzieleniem bieżących odpowiedzi na pytania wnioskodawcy dotyczące przedmiotowego naboru.

Po wymianie korespondencji z PARP i przesłanych przez IP szczegółowych wyjaśnieniach, Rzecznik wydał rekomendację dotyczącą rozbudowania sekcji FAQ na stronie naboru. W opinii Rzecznika w szczególności ważne jest udzielanie odpowiedzi na pytania o rozwiązania ocenione pozytywnie przez ekspertów. Jako przykład Rzecznik rekomendował podanie zanonimizowanych propozycji projektów pozytywnie ocenionych w poprzednich naborach, obrazujących jak w modelowy sposób powinien wyglądać w projekcie stosunek wydatków inwestycyjnych do usług doradczych, co powinien zawierać prawidłowo zaplanowany proces wzorniczy, etc.

Dodatkowo, w celu usprawnienia działania infolinii PARP, w przypadku merytorycznych pytań wnioskodawców w trakcie naboru, Rzecznik rekomendował wyznaczenie maksymalnego terminu na przygotowanie przez instytucję odpowiedzi na zadane pytania (np. 14 dni).

Stanowisko właściwej instytucji: do wdrożenia podczas przyszłych naborów

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: do monitoringu podczas kolejnych naborów

Rekomendacja 7

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: NCBiR

Data wydania rekomendacji: 21 sierpnia 2024 r.

Rekomendowano pilne przekazanie wnioskodawcom kart oceny projektów wraz z uzasadnieniem w ramach naboru FENG.01.01-IP.01-002/23 – Ścieżka SMART.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: na podstawie zgłoszenia indywidualnego. Z przekazanych informacji wynikało, że pomimo rozstrzygnięcia konkursu, od dwóch miesięcy wnioskodawca nie otrzymał karty oceny, uzasadniającej negatywną ocenę projektu.

Zgodnie z ustawą wdrożeniową instytucja jest zobowiązana do przekazania takiej informacji niezwłocznie, w formie pisemnej lub elektronicznej.

Biorąc pod uwagę, że w omawianym przypadku czas przekazania informacji o wynikach naboru wydawał się być bardzo długi, RFE poprosił o wyjaśnienie przyczyn zaistniałej sytuacji.

Stanowisko właściwej instytucji: Wśród przyczyn wydłużonego czasu oczekiwania na przekazanie przez IP do Wnioskodawców pism z informacją o zatwierdzonym wyniku oceny projektu wraz z uzasadnieniem tej oceny, NCBiR wskazało m. in. dużą liczbę wniosków złożonych w naborze SMART FENG.01.01-IP.01-002/23 i troskę o rzetelność ich oceny, równoległe zaangażowanie tych samych (ograniczonych) zasobów ekspertów do oceny wniosków w kilku konkursach realizowanych w zbliżonym czasie zarówno przez NCBR, jak i PARP, a także złożoność kryteriów oceny.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: IP podjęła wszelkie możliwe działania, aby usprawnić proces oceny. Wyjaśniono, że czynniki opisane powyżej, nie pozwalają określić dokładnie czasu, który jest potrzebny do niezwłocznego przekazania uzasadnienia Wnioskodawcom. Dlatego procedury nie wskazują konkretnego terminu wykonania tej czynności. Jednak NCBiR stara się, aby pisma z informacją o wyniku oceny były wysyłane do Wnioskodawców w możliwie najkrótszym czasie.

Rekomendacja 8

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: CPPC

Data wydania rekomendacji: 22 sierpnia 2024 r.

Rekomendowano doprecyzowanie w umowie grantowej sposobu zwrotu podatku od towarów i usług (VAT) w sytuacji, kiedy w toku realizacji projektu zmienia się jego kwalifikowalność.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: rekomendacja powiązana z działaniem opisanym przy rekomendacji nr 2 z 18 marca 2024 r.

W opinii RFE skoro umowa grantowa dopuszcza możliwość zmiany kwalifikowalności podatku VAT w trakcie trwania projektu, powinna też przewidzieć taki sposób działania, aby w sytuacji kiedy ww. przypadek nastąpi, grantobiorca nie ponosił konsekwencji finansowych w postaci konieczności zapłaty odsetek od niekwalifikowanego podatku VAT od momentu przekazania środków na jego rachunek.

W obecnym brzmieniu zapisy umowy nie precyzują jak rozliczyć grant, w sytuacji zmiany kwalifikowalności podatku VAT w toku realizacji projektu. Mówią jedynie o konieczności jego

zwrotu. Powinny być więc bardziej precyzyjne i dokładnie wskazywać sposób rozliczenia podatku w przypadku zmiany jego kwalifikowalności w czasie trwania projektu.

Stanowisko właściwej instytucji: Przyjęto do wdrożenia w przyszłych projektach.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: CPPC poinformowało, że realizacja projektów grantowych zakończyła się z końcem perspektywy finansowej dla Programu POPC, tj. 31.12.2023 r. Jednakże rekomendacje zostały skierowane do Beneficjenta projektu grantowego z prośbą o stosowanie w przyszłości (podczas realizacji innych projektów o podobnym charakterze).

Rekomendacja 9

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: NFOŚiGW

Data wydania rekomendacji: 29 sierpnia 2024 r.

Rekomendowano uzupełnienie w ogłoszeniach brakujących danych teleadresowych bezpośrednio do osób przewidzianych do kontaktu, które są w stanie dostarczyć informacje z zakresu ogłaszanych naborów wniosków (minimum bezpośredni numer telefonu i adres e-mail).

Działanie w wyniku, którego sformułowano rekomendację: sformułowano ją na podstawie zgłoszenia indywidualnego, w którym zasygnalizowano niemożność otrzymania informacji nt. prowadzonego przez NFOŚiGW naboru. Było to spowodowane problemami technicznymi. Jednak z uwagi na fakt, że wskazany przez IW adres e-mail był jedynym kanałem kontaktu, RFE sformułował stosowne rekomendacje.

Powołując się na obowiązek informacyjny instytucji w zakresie podawania danych kontaktowych bezpośrednio do osób, które są w stanie dostarczyć informacje z zakresu ogłaszanych naborów wniosków, wynikający z *Wytycznych dotyczących informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027*, RFE polecił uzupełnienie danych.

Stanowisko właściwej instytucji: przeprowadzono dodatkowe konsultacje, ponieważ instytucja zawniosowała o modyfikację przytoczonych wytycznych tak, aby umieszczanie w ogłoszeniu numeru telefonu było wymogiem fakultatywnym.

W związku z powyższym Rzecznik wystąpił do instytucji koordynującej UP w obszarze informacji i promocji o opinię oraz stanowisko w ww. sprawie. Instytucja ta potwierdziła obowiązki informacyjne instytucji organizującej konkurs, tzn. konieczność podawania danych kontaktowych bezpośrednio do osób, które są w stanie dostarczyć informacje z zakresu ogłaszanych naborów wniosków. Zapewniła też, że nie planuje zmiany *Wytycznych dotyczących informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027* w zakresie postulowanym przez NFOŚiGW.

Po przeprowadzonych konsultacjach, pismem z 31.10.2024 r. Rzecznik FE ponownie wysłał do NFOŚiGW prośbę o wdrożenie rekomendacji.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: Instytucja poinformowała o sposobie jej wdrożenia. Każdy departament odpowiedzialny za nabory będzie dysponował dedykowanym numerem telefonu komórkowego, który zostanie umieszczony na stronie internetowej NFOŚiGW.

Rekomendacja 10

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: Instytucja Koordynująca UP

Data wydania rekomendacji: 26 września 2024

Zarekomendowano umieszczenie na stronie internetowej informacji uwiarygadniające prowadzone na zlecenie MFiPR badanie ewaluacyjne.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: w wyniku sygnałów i zapytań, jakie wpływały do Rzecznika FE.

W związku ze sposobem sformułowania ankiet i dość krótkim czasem na ich wypełnienie, pojawiły się wątpliwości, co do wiarygodności przekazanych linków. Po analizie zgłoszeń i konsultacji z IK UP ustalono, że wykonujący je podmiot jest wiarygodny.

Stanowisko właściwej instytucji: rekomendację wdrożono.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: na stronie www.ewaluacja.gov.pl niezwłocznie zamieszczono sugerowane informacje nt. prowadzonego badania.

Rekomendacja 11

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: IK UP w obszarze informacji i promocji

Data wydania rekomendacji: 27 września 2024 r.

Zarekomendowano zmianę zapisów *Podręcznika wnioskodawcy i beneficjenta Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 w zakresie informacji i promocji*, poprzez wprowadzenie w nim odpowiedniego komentarza, informującego o tym, że umieszczenie tablicy lub plakatu informacyjnego nie jest obowiązkowe w sytuacji, gdy może stygmatyzować, dyskryminować lub narażać bezpieczeństwo osób korzystających ze wsparcia UE.

Działanie w wyniku, którego sformułowano rekomendację: Do RFE wpłynęło zgłoszenie będące jednym z postulatów Grupy zadaniowej do spraw zasad horyzontalnych przy Komitecie Umowy Partnerstwa, dotyczące obowiązku oznakowania tzw. mieszkań treningowych i wspomaganych. W szczególności chodzi o obowiązek umieszczania plakatów/tablic informacyjnych przy wejściach do budynków lub nawet mieszkań, gdzie realizowane są takie projekty. Mieszkania treningowe i wspomagane to rodzaj usługi, która łączy mieszkanie jako miejsce pobytu z pracą specjalistów (trenerów, terapeutów, opiekunów, asystentów, etc.), w których osoby z różnych grup w trudnej sytuacji (np. osoby w kryzysie bezdomności, z niepełnosprawnościami intelektualnymi, doświadczające przemocy) nabywają kompetencje do samodzielnego życia lub otrzymują tam wsparcie pozwalające im na niezależne życie.

W opinii członków ww. Grupy, obowiązujące obecnie rozwiązania informacyjno-promocyjne (zawarte np. w *Podręczniku wnioskodawcy i beneficjenta Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 w zakresie informacji i promocji*), w przypadku oznaczania ww. obiektów, w niektórych sytuacjach mogą mieć charakter stygmatyzujący i dyskryminujący, a w skrajnych przypadkach mogą także zagrażać bezpieczeństwu osób w nich mieszkających.

Rzecznik FE podzielił to stanowisko. Zgodził się także z opinią, że dosłowna interpretacja zapisów o obowiązku umieszczenia przez beneficjentów tablic/plakatów w miejscu widocznym dla społeczeństwa, w przypadku mieszkań treningowych i wspomaganych, może prowadzić do sytuacji, w której istnieje poważne ryzyko naruszenia zapisów Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności chodzi o możliwość wystąpienia zjawiska tzw. dyskryminacji pośredniej, co byłoby niezgodne z art. 21 KPP.

Stanowisko właściwej instytucji: rekomendację wdrożono.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: W najbliższej aktualizacji *Podręcznika wnioskodawcy i beneficjenta Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 w zakresie informacji i promocji*, zostanie wprowadzony odpowiedni zapis doprecyzowujący, że w przypadku tego typu projektów, jest możliwość oznaczania miejsc realizacji wewnątrz mieszkań treningowych i wspomaganych.

Rekomendacja 12

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: NCBiR

Data wydania rekomendacji: 28 października 2024 r.

Z uwagi na potwierdzenie przez IP wystąpienia niezgodności działań jednej z uczelni wyższych, będącej wnioskodawcą w naborze w ramach FERS, z zapisami Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami (KPON), Rzecznik FE rekomendował, aby przed podpisaniem umowy o dofinansowanie zobowiązać wnioskodawcę do usunięcia dyskryminacyjnych zapisów z uchwały podjętej przez senat uczelni.

Działanie w wyniku, którego sformułowano rekomendację: RFE dostał informację o podejrzeniu stosowania przez uczelnię wyższą dyskryminacji wobec osób z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu znacznym. Poinformowano Rzecznika, że uchwała podjęta przez senat uczelni, *ws. ustalenia warunków i trybu rekrutacji na studia oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów*, zawiera postanowienia dyskryminujące osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Warunek wykluczający przyjęcie na studia na wybranych kierunkach osób o stwierdzonej niepełnosprawności w stopniu znacznym budził wątpliwości w zakresie równego traktowania wszystkich kandydatów.

Zgodnie z *Procedurą służącą do włączania zapisów postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych do praktyki wdrażania programów*, stanowiącej załącznik do *Wytycznych Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dot. realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-27*, jako adresat informacji o potencjalnych problemach, nieprawidłowościach lub błędach związanych ze stosowaniem przepisów KPON w związku z realizacją projektu, Rzecznik Funduszy Europejskich był zobowiązany przekazać ją do właściwego podmiotu (w tym przypadku IP, jako instytucji podpisującej UoD z uczelnią). Sygnał przekazano wg właściwości do NCBiR, które uwzględniło zgłoszenie i stwierdziło niezgodność działań Wnioskodawcy z KPON.

Stanowisko właściwej instytucji: Rekomendację wdrożono

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: W wyniku działań podjętych przez NCBiR po rekomendacji RFE, uczelnia uchyliła zapisy o charakterze dyskryminującym osoby z niepełnosprawnością i niezgodne z zapisami *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*.

Rekomendacja 13

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: Instytucja Zarządzająca FENG

Data wydania rekomendacji: 4 listopada 2024 r.

Zarekomendowano dokonanie odpowiednich zmian w obowiązujących wzorach umów o dofinansowanie projektu w ścieżce SMART w ramach programu FENG, w zakresie umożliwienia rozliczania zaliczki poprzez wykazywanie we wnioskach o płatność wydatków poniesionych przed jej otrzymaniem.

Działanie w wyniku którego sformułowano rekomendację: Jedna z firm doradczych reprezentująca wnioskodawcę w ramach FENG, zwróciła się do Rzecznika FE z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie możliwości przesunięcia środków z zaliczki na wydatki poniesione w trakcie oczekiwania na jej wypłatę.

Zaproponowane rozwiązanie umożliwiłoby wydatkowanie zaliczki na pokrycie kosztów kwalifikowalnych, poniesionych przed jej otrzymaniem (po złożeniu wniosku zaliczkowego i w trakcie oczekiwania na wypłatę).

W opinii zgłoszeniodawcy oczekiwanie przez 2-3 miesiące na wypłatę zaliczki, nie wstrzymuje konieczności ponoszenia przez beneficjenta wydatków z środków własnych (np. wynagrodzenia personelu badawczego są wypłacane na bieżąco, niezależnie od złożenia wniosku o zaliczkę i momentu jej wypłaty).

Stanowisko właściwej instytucji: Instytucja wdrożyła rekomendację.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: Zaproponowane przez RFE postanowienia zostały wprowadzone do wzoru umowy o dofinansowanie w ramach konkursu nr *FENG.01.01-IP.01-003/24 – Ścieżka SMART – Projekty realizowane w konsorcjach*, w następującej treści:

§ 4. Zaliczka 3a. Wydatki kwalifikujące się do objęcia wsparciem poniesione przez Beneficjenta ze środków własnych, po złożeniu wniosku o płatność zaliczkową oraz przed otrzymaniem transzy zaliczki, mogą stanowić rozliczenie transzy zaliczki.

Rekomendacja 14

Nazwa instytucji będącej adresatem rekomendacji: NFOŚiGW

Data wydania rekomendacji: 6 listopada 2024 r.

Zarekomendowano uzupełnienie dokumentacji konkursowej naboru w ramach programu FEnIKS, pn. *Część 3) Poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych (wraz z instalacją OZE) – budynki wielorodzinne*, poprzez dołączenie do niej projektu umowy o dofinansowanie projektu.

Działanie w wyniku, którego sformułowano rekomendację: w wyniku zgłoszenia od wnioskodawcy w przedmiotowym naborze. Rzecznik FE uznał uwagi zgłoszeniodawcy za zasadne i zwrócił się do NFOŚiGW o wyjaśnienie zaistniałej sytuacji.

Stanowisko właściwej instytucji: Podstawą ogłoszenia naborów wniosków w ramach instrumentów finansowych NFOŚiGW jest *Prawo ochrony środowiska*, które nie nakłada na instytucję obowiązku publikowania projektu umowy wraz z ogłoszeniem o naborze. Fundusz zaznaczył również, że projekt wzoru umowy finansowej z ostatecznym odbiorcą w ramach Instrumentów Finansowych FEnKS jest ustalany z IP (Ministerstwo Klimatu i Środowiska) od czerwca 2024 r. Na dzień udzielania tych wyjaśnień, wzór umowy nie został zatwierdzony. Prace prowadzone nad ustaleniem wzoru przedmiotowej umowy obecnie znajdują się na finalnym etapie.

Działania podjęte/przewidywane w celu wdrożenia rekomendacji: brak

6. Działania dodatkowe

6.1 Portal Głos beneficjenta

Rzecznik Funduszy Europejskich zarządza portalem *Głos beneficjenta*. We współpracy z właściwymi merytorycznie departamentami MFiPR analizuje zgłoszone pomysły i zamieszcza w serwisie internetowym oficjalne stanowisko ministerstwa.

W 2024 roku do serwisu wpłynęło **27** zgłoszeń.

Wśród przekazanych zgłoszeń najwięcej odnotowano zapytań o możliwość skorzystania z funduszy europejskich na realizację projektów. Zapytujący zostali przekierowani do Punktów Informacji o Funduszach Europejskich. Spośród pozostałych zgłoszeń nie zidentyfikowano nowych propozycji usprawnień systemu ani sugestii dla instytucji.

6.2 Współpraca z Rzecznikami Funduszy Europejskich właściwych dla RPO/IP

Oprócz bieżącej współpracy przy analizie zgłoszeń w 2024 roku Rzecznik FE zorganizował 9 grudnia spotkanie z Rzecznikami z regionów i z IP.

Spotkanie było poświęcone przede wszystkim prezentacji wyników ekspertyzy dot. nierówności stron i obciążeń administracyjnych w umowach o dofinansowanie.⁴ Podjęto dyskusję o możliwościach sformułowania ewentualnych rekomendacji lub zidentyfikowaniu dobrych praktyk w zakresie, o jakim mowa w zaprezentowanym dokumencie.

Dodatkowo przedyskutowano m.in. kwestie związane z liczbą i zakresem zgłoszeń dotyczących naruszeń KPP/KPON w poszczególnych programach z perspektywy Rzeczników Funduszy Europejskich.

---

⁴ Ekspertyza, o której mowa w części 5.2 niniejszego sprawozdania

6.3 Spotkania Rzecznika ze zgłoszeniodawcami lub instytucjami

Zainteresowani mają możliwość osobistego spotkania się z Rzecznikiem, po wcześniejszym umówieniu terminu. Rzecznik odpowiada m.in. na prośby o wsparcie beneficjentów w dialogu z instytucjami. W 2024 r. RFE brał udział w mediacjach z przedstawicielami Instytucji Pośredniczącej, zorganizowanymi na wniosek beneficjentów.

6.4 Inne aktywności Rzecznika Funduszy Europejskich, w tym inicjatywy własne

W 2024 roku Rzecznik FE brał udział w szeregu spotkań, konferencji i szkoleń. Jego główną rolą było prezentowanie roli Rzecznika Funduszy Europejskich w realizacji programów polityki spójności 2021-2027 i promowanie możliwości składania zgłoszeń do RFE wśród beneficjentów i uczestników projektów współfinansowanych z polityki spójności. Ponadto Rzecznik prezentował na forach międzynarodowych szczegółowe zagadnienia dotyczące wdrażania polityki spójności w Polsce, w tym m.in. w ramach programu pomocy rozwojowej MSZ dla Mołdawii.

RFE działał również aktywnie w ramach Komitetu ds. Umowy Partnerstwa i jego podkomitetów oraz grup roboczych, a także komitetów monitorujących programy krajowe oraz wybrane regionalne, w których pełni rolę obserwatora.

6.5 Raportowanie przypadków niezgodności operacji wspieranych z funduszy UE z zapisami KPP oraz KPON

Zgodnie z obowiązującym systemem raportowania przypadków niezgodności operacji wspieranych z funduszy UE z zapisami KPP oraz KPON, Rzecznik FE w swoim rocznym raporcie załącza zestawienie wszystkich przypadków naruszenia KPP oraz KPON (załącznik nr 1 do raportu), które do niego wpłynęły w roku sprawozdawczym.

W związku z tym, że w 2024 roku do Rzecznika FE wpłynęło jedno zgłoszenie, które zgodnie z właściwością⁵ zostało przekazane do instytucji pośredniczącej, przedmiotowy załącznik pozostaje niewypełniony.

Ponadto raport roczny z działalności RFE zawiera zestawienie wszystkich przypadków ww. naruszeń dotyczących programów krajowych, które wpłynęły w danym roku do Rzecznika Praw Obywatelskich (załącznik nr 2 do raportu).

Opisane wyżej zestawienia, załączone do raportu rocznego z działalności RFE będą podstawą do przygotowania przez poszczególne instytucje zarządzające zestawienia wszystkich naruszeń KPP oraz KPON dla Komitetu Monitorującego dany program.

---

⁵ Zgodnie z *Procedurą służącą do włączania zapisów postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych do praktyki wdrażania programów*, stanowiącej załącznik do wytycznych równościowych

